

2. Wykwity

Definicja

- Międzynarodowy standard opisu podstawowych form morfologicznych zmian skórnych.
- Wykwity pierwotne: bezpośrednie skutki choroby.
- Wykwity wtórne: wtórne zmiany wykwitów pierwotnych.

Tylko prawidłowe rozpoznawanie i nazywanie wykwitów skóry umożliwia wzajemne porozumienie i wyszukiwanie dermatoz w literaturze fachowej. Pojęcia te tworzą nieodzowne fachowe słownictwo dermatologów.

Krosty mogą być wykwitami pierwotnymi, ale także wtórnymi, powstającymi na skutek zliszajcowania (*impetiginisatio*)!

Plama (*macula*)

Definicja

Etiopatogeneza: endogenna • egzogenna

Obraz kliniczny: rumień • znamiona barwnikowe • bielactwo nabyte • plamy soczewicowate

Definicja

Wyłącznie zmiany zabarwienia w poziomie skóry. Nie można zobaczyć ani wyczuć dotykiem **żadnego przerostu** czy zmiany spistości (zob. Ilustracje, fot. 1).

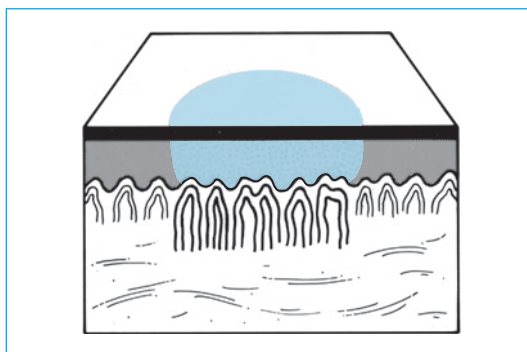
Wykwity pierwotne

Definicja

Wykwity pierwotne powstają bezpośrednio na skutek choroby. Za ich pomocą definiowane są poszczególne **dermatozy**. W razie dłuższego trwania choroby wykwity pierwotne można stwierdzić **zazwyczaj** tylko na **obwodzie** istniejących zmian skórnych.

Postacie

- plama (*macula*),
- grudka (*papula*) i blaszka (tarczka, *plaque*),
- guz (*nodus, tumor, tuber*) i guzek (*nodulus, tuberculum*),
- pęcherzyk (*vesicula*) i pęcherz (*bulla*),
- krosta (*pustula*),
- bąbel pokrzywkowy (*urtica*).

Ryc. 2.1. Plama (w modyfikacji według [4])

Etiopatogeneza

Przyczyny określonych zmian zabarwienia skóry mogą być **natury** zarówno **endogennej**, jak i **egzogennej**.

Tab. 2.1. Etiopatogeneza plam

Barwa	Przyczyny
Czerwona (rumieniowa)	rumień (rozszerzenie włosni-czek), przekrwienie
Siną/niebieską (<i>livedo</i>)	sinica, krwiak, melanina w skó-rze właściwej
Brązowa, czarna	melanina, hemosyderyna, sre-bro, brud
Żółta	bilirubina
Biała	odbarwienie, pseudoleukoder-mia (pozorne odbarwienie przez kontrast z otoczeniem), niedo-krwistość, skurcz naczyń

Obraz kliniczny

Plamy występują w wielu chorobach skóry. Przykłady:

- **rumień**: zaczerwienienie skóry,
- **znamiona barwnikowe**: „plamy wątrobo-we”,
- bielactwo nabyte,
- piegi.

Grudka (*papula*) i blaszka (*tarczka, plaque*)

Definicja

Etiopatogeneza: przerost tkanki • naciek ko-mórkowy • wszystkie warstwy skóry

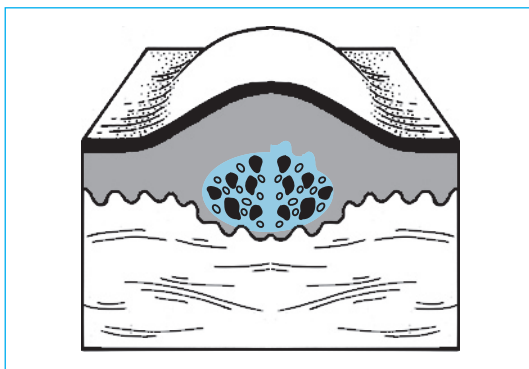
Obraz kliniczny: łuszczycyca • ziarniniak grzy-biasty • rogowacenie łojotokowe

Definicja

Wykwit wyniosły ponad poziom skóry, wi-doczny i wyczuwalny dotykiem, zwykle wiel-kości do 5 mm, powyżej mówi się o blaszce. Grudki ustępują bez pozostawienia blizn (zob. Ilustracje, fot. 2).

Etiopatogeneza

- przyczyny wyniosłości: przerost tkanki lub naciek komórkowy,
- zmiany mogą dotyczyć wszystkich warstw skóry,
- przerost naskórka: **akantoza**,
- pogrubienie skóry właściwej: **grudki skórne**.

Ryc. 2.2. Grudka (w modyfikacji według [4])

Obraz kliniczny

- **grudka**:
 - brodawki zwykłe,
 - liszaj płaski,
 - wyprysk;

Ostry wyprysk jest zdefiniowany jako gudkowo-pęcherzykowy!

- **blaszka**:
 - łuszczycyca zwykła,
 - ziarniniak grzybiasty,
 - brodawki łojotokowe („brodawki star-cze”).

Guz (*nodus, tumor, tuber*) i guzek (*nodulus, tuberculum*)

Definicja

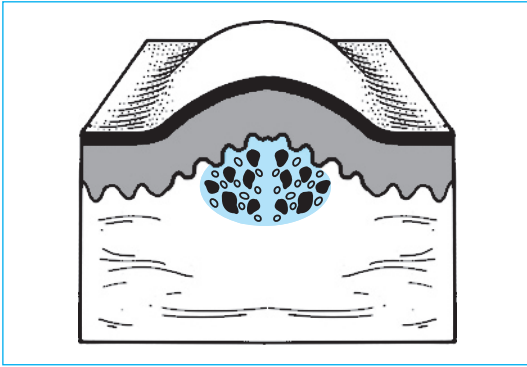
Etiopatogeneza: naciek komórkowy • rozrost

Obraz kliniczny: guzki reumatyczne • guzy nowotworowe • rumień guzowaty

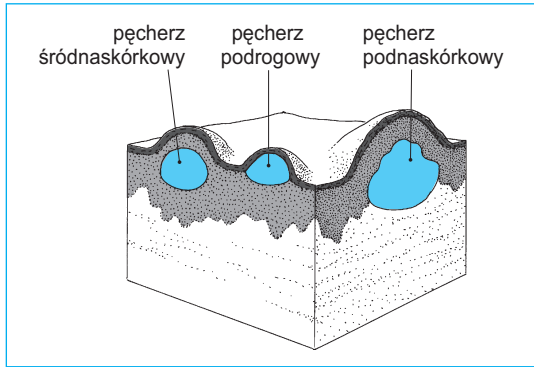
Definicja

Trwałe, wyraźnie określone, odgraniczone od otoczenia wzmocnienie spistości.

Ustępujący guz/guzek pozostawia bliznę (zob. Ilustracje, fot. 3 i 4).

Ryc. 2.3. Guz (w modyfikacji według [4])

Ryc. 2.4. Pęcherze na różnych poziomach (w modyfikacji według [3])

Etiopatogeneza

- przyczyny: **zgrubienie**, przeważnie spowodowane **naciekiem komórkowym** lub **rozrostem**,
- wzrost: **egzofityczny** ponad powierzchnię skóry, w **głębszych warstwach skóry** wykazywalny tylko **dotykem**.

Pojęcie „guz” nie zawsze oznacza nowotwór!

Obraz kliniczny

- guzki reumatyczne,
- nowotwory,
- rumień guzowaty.

Pęcherzyk (*vesicula*) i pęcherz (*bulla*)

Definicja

Etiopatogeneza: obrzęk międzykomórkowy • obrzęk śródkomórkowy • połączenia desmosomalne • rozpad komórek podstawnych • obniżone przyleganie

Obraz kliniczny: choroby wirusowe • infekcje bakteryjne • pęcherzyca • pemfigoid • mechaniczne • porfirie • oparzenie • odmrożenie

Definicja

- Wypełnione płynem przestrzenie.
- **Pęcherzyki:** ≤ 5 mm, mogą być wielokomorowe (zob. Ilustracje, fot. 5).
- **Pęcherze:** > 5 mm, jednokomorowe (zob. Ilustracje, fot. 6).

Zawartość pęcherzy stanowi surowica (w danym wypadku także z komórkami), chłonną, płyn tkankowy lub krew. Jeśli są wypełnione ropą, określa się je jako krosty!

Etiopatogeneza

Obrzęk międzykomórkowy (spongioza), obrzęk śródkomórkowy (zwyrodnienie balonowate w infekcjach wirusowych), **utrata połączeń desmosomalnych** (akantoliza), **rozpad komórek podstawnych**, obniżone przyleganie między warstwami żywymi naskórka a warstwą rogową.

Przy wszystkich zmianach przebiegających z tworzeniem pęcherzy określenie, **na jakim poziomie w skórze nastąpiło rozwarstwienie**, ma duże znaczenie diagnostyczne. Zob. rozdz. 9.

Obraz kliniczny

- choroby wirusowe (opryszczka zwykła, oспа wietrzna),
- infekcje bakteryjne (liszajec zakaźny),
- autoimmunologiczne choroby skóry (pęcherzyca zwykła, pemfigoid pęcherzowy),
- wrodzone pęcherzowe oddzielanie naskórka,
- obciążenie mechaniczne,
- choroby metaboliczne (porfirie),
- oparzenia, odmrożenia.

Krosta (*pustula*)

Definicja

Etjopatogeneza: wykwit pierwotny • wykwit wtórny • jałowa • niejłowa

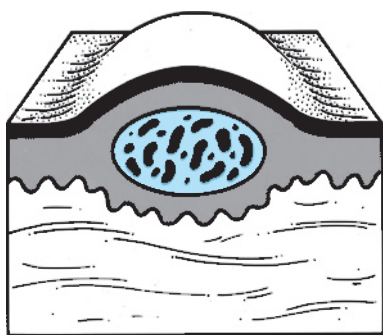
Obraz kliniczny: łuszczycza krostkowa • trądzik pospolity • zapalenie mieszków włosowych • liszajec zakaźny

Definicja

Krosty są zawsze wypełnione treścią ropną! (zob. Ilustracje, fot. 7).

Etjopatogeneza

- wykwity pierwotne z jałową zawartością (np. łuszczycza krostkowa) lub na skutek infekcji bakteryjnej (np. zapalenie mieszków włosowych),
- wykwity wtórne, powstające w przebiegu zliszajcowacenia (impetyginizacji) pęcherzyków.

Ryc. 2.5. Krosta (w modyfikacji według [4])

Krosty mogą być wykwitami pierwotnymi, ale także wtórnymi na skutek zliszajcowacenia (impetyginizacji)!

Obraz kliniczny

Pierwotny:

- łuszczycza krostkowa,
- trądzik pospolity,
- zapalenie mieszków włosowych.

Wtórny: opryszczka wargowa.

Bąbel pokrzywkowy (*urtica*)

Definicja

Etjopatogeneza: obrzęk górnych warstw skóry właściwej • prześiek • rozszerzenie naczyń • skurcz drobnych naczyń

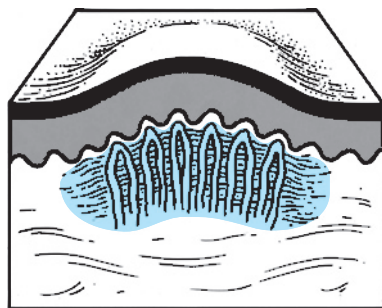
Obraz kliniczny: pokrzywka • obrzęk naczynioruchowy Quinckego

Definicja

Płasko wyniosłe, ostro odgraniczone wykwity, krótkotrwałe i silnie swędzące (zob. Ilustracje, fot. 8).

Pomimo nasilonego świądu bąble pokrzywkowe zwykle nie są drapane, lecz raczej pocierane powierzchniami płytek paznokciowych.

Ryc. 2.6. Bąbel pokrzywkowy (w modyfikacji według [4])

Etiopatogeneza

- obrzęk górnych warstw skóry właściwej, spowodowany ucieczką płynu z naczyń do przestrzeni zewnątrzkomórkowej,
- przyczyny:
 - nadmierne rozszerzenie naczyń → różowe,
 - skurcz drobnych naczyń → zwykle białe.

Obraz kliniczny

- pokrzywka,
- pokrzywkowe osutki polekowe,
- obrzęk naczyńioruchowy Quinckiego (obrzęk tkanki podskórnej).

Wykwity wtórne

Definicja

Wykwity, które w przebiegu choroby powstają na skutek ewolucji wykwitów pierwotnych. Mają one zwykle podrzędne znaczenie dla prawidłowej klasyfikacji danej choroby skóry.

Postacie

- łuska (*squama*),
- strup (*crusta*),
- nadżerka (*erosio*),
- owrzodzenie (*ulcus*),
- zanik (*atrophia*),
- blizna (*cicatrix*).

Łuska (*squama*)

Definicja

Etiopatogeneza: złuszczone keratynocyty • grubopłatkowa • otrębiasta • przylegająca • luźna

Obraz kliniczny: łuszczyca zwykła • łupież pstry

Definicja

- Konglomeraty złuszczonych keratynocytów.
- Diagnostycznie istotne jest rozróżnienie: grubopłatkowe, drobnopłatkowe (otrębiaste), a także mocno lub luźno przylegające łuski.

Etiopatogeneza

Fizjologiczny proces wymiany komórek w naskórku pozostaje zazwyczaj niewidoczny.

Łuski pojawiają się na skutek przyspieszonego lub nieprawidłowego dojrzewania komórek naskórka.

Obraz kliniczny

- łuszczyca zwykła: srebrne, grubopłatkowe, luźno przylegające,
- łupież pstry: drobnopłatkowe, raczej mocno przylegające.

Strup (*crusta*)

Definicja

Etiopatogeneza: uszkodzenie skóry • nadżerka • owrzodzenia

Obraz kliniczny: otarcia • rany cięte • liszajec zakaźny

Definicja

Strupy powstają w wyniku zasychania wydzieliny, takiej jak krew (krwotoczne), wyśięk (surowicze) lub ropa (ropne) (zob. Ilustracje, fot. 9).

Martwica sucha („strup martwiczy”, *necrosis*) wygląda podobnie jak strup, ale powstaje z obumarłych komórek/tkanek i w przeciwieństwie do strupa nie daje się usunąć przez odmozczenie.

Etiopatogeneza

Strupy powstają na uszkodzonej powierzchni skóry, głównie na powierzchni nadżerek i owrzodzeń.

Obraz kliniczny

- otarcia i rany cięte,
- liszajec zakaźny.